

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

Güneşi
Uyandıralım

Çeviri: SAADET ÖZEN

88. BASKI

♥ can
modern

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

GÜNEŞİ
UYANDIRALIM

Can Modern

Güneşi Uyandırılım, José Mauro de Vasconcelos

Portekizce aslından çeviren: Saadet Özen

Vamos aquecer o sol

© 1974, Companhia Melhoramentos de São Paulo, Brezilya

© 1983, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1983

88. basım: Eylül 2023, İstanbul

Bu kitabın 88. baskısı 22000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Düzeltilti: Aylin Samancı Elmasdağ, Ebru Aydın

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftehavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-3907-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

GÜNEŞİ
UYANDIRALIM

ROMAN

Portekizce aslından çeviren

Saadet Özen

♥can

José Mauro de Vasconcelos'un Can Yayınları'ndaki diğler kitapları:

Kayığım Rosinha, 1983

Şeker Portakalı, 1983

Yaban Muzu, 1984

Kardeşim Rüzgâr Kardeşim Deniz, 1985

Delifişek, 1993

Çıplak Sokak, 1994

Kırmızı Papağan, 1998

JOSÉ MAURO DE VASCONCELOS, 26 Şubat 1920'de, Rio de Janeiro'nun Bangu Mahallesi'nde doğdu. Yarı yerli, yarı Portekizli yoksul bir ailenin on bir çocuğundan biriydi. Ailenin yoksulluğu nedeniyle çocukluğunu Brezilya'nın kuzeydoğusundaki Natal kentinde, akrabalarının yanında geçirdi ve okumayı tek başına öğrendi. Resim, hukuk ve felsefe alanında öğrenim görmek istediye de vazgeçti. Natal'da iki yıl tıp eğitimi aldı. Çeşitli işlerde çalıştı. Boks antrenörlüğü, muz taşıyıcılığı, gece kulübünde garsonluk, ırgatlık, balıkçılık yaptı. Bir süre Kızılderililer arasında yaşadı. 1942'de yazdığı ilk romanı *Yaban Muzu*'yla eşine az rastlanır anlatıcılık yeteneğini ortaya koydu. Ardından *Şeker Portakalı*, *Güneşi Uyandırılım*, *Kayığım Rosinha*, *Kardeşim Rüzgâr*, *Kardeşim Deniz*, *Delifişek*, *Çıplak Sokak* gibi romanlarıyla ünü Brezilya sınırlarını aştı. Bugün yapıtları birçok ülkede büyük ilgiyle okunan yazar, 24 Temmuz 1984'te São Paulo'da öldü.

SAADET ÖZEN, Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'nin ardından İstanbul Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu; yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde tamamladı, halen EHESS'te Osmanlı tarihi alanında doktorasına devam ediyor. Bir dönem turist rehberliği yaptı, belgesel sinema alanında araştırmacı ve metin yazarı olarak çalıştı. Yayın dünyasına 1996'da Payel Yayınları'nda düzeltmenlik işiyle dahil oldu. 1997'den 2005'e kadar Can Yayınları'nda editör olarak çalıştı. 2020'de Everest Yayınları'nın yayın yönetmenliğini üstlendi. Bu sırada pek çok farklı yayınevi için

Fernando Pessoa, Amin Maalouf, José Saramago, José Maro de Vas-
cancelos, Paulo Coelho, René Guillet, Luis Sepulveda, Albert Cohen
gibi yazarların kitaplarını Türkçeye çevirdi. *Notre Dame de Sion, Yüz
Elli Yılın Tanığı* (YKY, 2006) ve *Çukolata: Çikolatanın Yerli Tarihi* (2014
Dünya Kitap Gastronomi Ödülü) adlı tarih araştırmalarına imza attı.

D. Antonietta Rudge
Ciccillo Matarazzo
Luizinho Bezerra ve
Dostum Wagner Felipe de Souza Weidebach
bir de
Joaquim Carlos de Mello için

“Akrabalık sadece kan bağlarıyla değil,
yürek ve akıl bağlarıyla da kurulur.”

Montesquieu

Birinci Kısım

MAURICE VE BEN

Birinci Bölüm

Değişim

Gözümdeki karanlık birden dağılıverdi. On bir yaşındaki yüreğim, korkuyla dolan göğsümde küt küt atıyordu.

“Ah İsa Mesih, ah kutsal kuzu, bana yardım et!”

Işık giderek arttı, arttı. Işıkla birlikte içimde korku da öyle bir yükseliyordu ki bağırarak istesem de bağıramazdım.

Herkes mışıl mışıl uyuyordu. Kapılar kapanmış, odalardan çıt çıkmıyordu.

Sırtımı duvara vererek doğrulup yatağa oturdum. Gözlerim faltaşı gibi açılmış, neredeyse yuvalarından uğrayacaktı.

Dua etmek, bütün koruyucu azizlerimi yardıma çağırmak istiyordum, gelgelelim Lourdes Meryem’inin adı bile çıkmıyordu ağzımdan. Şeytanın işi olmalıydı bu. Hani beni o kadar korkuttukları o şeytan. Ama şeytan olsa ışık, lambanın renginde olmaz, sislere, kanlara bulanmış olur, ayrıca kesinkes bir kükürt kokusu gelirdi. Peder Feliciano’yu bile yardıma çağıramazdım, canım Fayolle. Fayolle bu saatte Marist pederlerin okulundaki yatakhaneğinde horul horul, derin derin uyuyor olmalıydı.

Derken alt perdeden yumuşacık bir ses duyuldu:

“Korkma oğlum. Sana yardım etmek için geldim.”

Kalbim neredeyse duvara çarpacaktı artık. Sonunda ilk kez öten bir horoz gibi incecik, pürüzlü bir sesle konuşmayı başardım.

“Kimsiniz? Yoksa öbür dünyadan gelen bir ruh musunuz?”

“Amma yaptın.”

Sıcak bir gülüş cınladı.

“İçeriye biraz daha aydınlatacağım ama merak etme, sana hiçbir zarar gelmeyecek.”

Yarım ağız tamam, deyip gözlerimi yumdum.

“Böyle olmaz dostum. Gözlerini açabilirsin.”

Önce bir gözümü açtım sonra öbürünü. Oda öyle güzel, öyle beyaz bir ışığa boğulmuştu ki öldüm de cenete gittim sandım. Ama bu olamazdı. Evdekiler hep cenetlik olmadığımı söylerlerdi. Benim gibiler dosdoğru cehennemdeki kaynar kazanları boylarmış.

“Bak bana. Evet, çirkinim ama gözlerimden anlarsın bana güvenebileceğini.”

“Neredesiniz?”

“Yatağın ayakucunda.”

Yatağın kıyısına yanaştım ve bütün cesaretimi toplayıp baktım ona. Aklım çıkıyordu neredeyse. O kadar korkmuştum ki tepeden tırnağa, fermuar gibi bir ürperti dolaştı içimde. Titreyerek eski yerime geçtim.

“Böyle olmaz evladım. Biliyorum, çok çirkinim. Ama bu kadar korkarsan sana yardım etmeden giderim.”

Sesi giderek yakarır bir tona bürünüyordu, irademe sahip çıkmaya karar verdim. Ama yine de epey sürdü yanına gitmem.

“Ne var bu kadar korkacak?”

“Ama sen bir kurbağasın?”

“Öyleyim, ne olmuş?”

“Olacak başka şey bulamadın mı?”

“Yılan mı olsaydım? Ya da timsah?”

“Bence daha iyi olurdu; çünkü yılanlar güzeldir, hem ne biçim kaygan olurlar. Timsahların da yüzüşü çok zariftir.”

“Kusura bakma, ben dost canlısı, yoksul bir *cururu* kurbağasıyım altı üstü. Peki, madem hoşuna gitmiyor ben de giderim. Az sabır. Yine de bir kez daha söylemeden edemeyeceğim: Çok yazık olacak.”

Koca benekli kurbağa öyle duygulanmış, öyle üzül-müştü ki ağlamasına ramak kalmıştı. Bunu görünce yel-kenleri suya indirdim, öyle yufka yürekliyim ki karşımda birinin ağladığını, dertlendiğini gördüğüm an gözlerim dolar.

“Peki, öyle olsun. Ama önce derin bir nefes alayım, arkası gelir, alışmaya başladım size.”

Durum gerçekten de değişmekteydi. Belki gözlerin-deki tatlı parıltıdan, tuhaf gövdesinin kıpırdamadan dur-masından. Sevimli bir söz söylemeye yeltendim. Kekele-yebildim ancak. İçimden bir ses, ona beyefendi diye hi-tap etmemi söylüyordu.

“Beyefendi, adınız nedir acaba?”

Gülümsedi. Besbelli sizli bizli konuşmaya şaşırılmıştı. Ne yapalım, insan her gün konuşan bir kurbağayla karşı-laşmaz. Bu da bende saygı uyandırıyor.

Şöyle bir başını kaşıyıp cevap verdi:

“Adam.”

“Adam, gerisi ne?”

“Sadece Adam. Soyadım yok.”

Yine yüreğim burkulmuştu. Alt tarafı bir kurbağaya bu kadar üzülecek ne vardı?

“Soyadımı almak istemez misiniz? Benim için hiçbir sakıncası yok. Bakın nasıl güzel geliyor kulağa: Adam de Vasconcelos.”

“Eksik olma dostum. Bir şekilde senin o kadar yakı-nına yerleşeceğim ki dolaylı olarak soyadından faydalan-mış olacağım.”

Kulaklarıma inanamıyordum. Benimle mi yaşayacakmış? Hey Tanrım, hey Mangaba Meryemi! Analığım onu odamda görse öyle bir bağırdı ki ta Ponta Negra kıyılarında bile çınlardı. Sonra Isaura'ya süpürgeyi kap gel der, Adam'ı merdivenden aşağı yuvarlayıverirdi. Yetmiyormuş gibi Isaura, Adam'ı ayacıklarından yakaladığı gibi Petropolis Meydanı'na sallardı.

"Aklından geçenleri adım gibi biliyorum. Ama öyle bir tehlike yok."

"Aman ne güzel," dedim rahat bir nefes alarak.

"Peki ben sana nasıl sesleneyim? Zezé mi diyeyim?"

"Lütfen, Zezé yok artık. O budalanın tekiydi, geçmişte kaldı. Bir sokak çocuğu adıydı. Ben çok değiştim. Gayet terbiyeli, uslu bir çocuğum ben."

"Ve hüzünlü. Hepsinden öte, hüzünlü. Hatta belki de dünyanın en hüzünlü çocuklarından biri, ne dersin?"

"Biliyorum."

"Yeniden Zezé olmak ister miydin?"

"Hayatta hiçbir şey geri dönmez. Bir yanım istiyor. Bir yanım istemiyor. Durmadan dayak yemesi, aç kalması var..."

Gölge gibi peşimi bırakmayan o eski acı yine üze-rime çöküyordu. Eskisi gibi Zezé olayım, bir şeker portakalı fidanı edineyim, Portekizlimi bir kez daha kaybedeyim, öyle mi?

"Haydi, itiraf et. Yine de istemez miydin? O zamanlar, epeydir hissetmediğin bir şeye sahiptin. Küçücük ve çok güzel bir şey: sevecenlik... şefkat."

Pes edip başımla onayladım.

"Her şey bitmiş değil. Sende hâlâ bir şeylere karşı sevgi var, yoksa benimle sohbet etmezdin."

Bir an durdu, sonra büyük bir ciddiyetle devam etti:

"Dinle Zezé, ben bunun için buradayım. Sana yardımcı geldim. Hayatta her şeye karşı kendini savunmana

yardımcı olmaya. Yalnız bir çocuk olmanın... bir de piyano çalışmanın acısını çekmek yok artık.”

Adam piyano çalıştığımı... dahası, hayatımdaki en büyük işkencelerden birinin bu olduğunu nereden biliyordu?

“Ben her şeyi bilirim Zezé. Bunun için geldim. Yüreğine yerleşip seni koruyacağım. İnanmıyor musun bana?”

“Evet, inanıyorum. Bir keresinde göğsümde yaşayan bir kuşum olmuştu, dünyanın en güzel türkülerini söylerdi benimle.”

“Şimdi nerede?”

“Uçtu gitti.”

“Öyleyse beni barındıracak boş bir yerin var demektir.”

Kafam karışmıştı. Düş mü görüyordum yoksa deliriyor muydum, belli değildi. Çöp gibiydim, içe göçük göğsümde kaburgalarım sayılıyordu. Böyle gülbüz bir kurbağa oraya nasıl sığardı? Yine aklımdan geçenleri okudu.

“Yüreğinde küçücük olacağım, hissetmeyeceksin bile.”

Duraksadığımı görünce açıklamaya devam etti:

“Dinle Zezé, beni içine kabul edersen her şey daha kolay olacak. Sana yeni bir hayatı öğretmek, seni her şeyden korumak, peşini bir türlü bırakmayan şu hüzün perdesini yavaş yavaş yok etmek istiyorum. Göreceksin, tek başına kalsan bile şimdiki kadar acı çekmeyeceksin.”

“Bu sahiden gerekli mi?”

“Hayatta yapayalnız bir adam olmaman için gerekli. Yüreğine yerleştiğimde yepyeni bir ufuk açılacak. Hayatında bir dönüşüm hissedeceksin.”

“Dönüşüm ne demek?”

“Değişim. Başka bir şey haline gelmek.”

“Anladım.”

İşin aslı şu ki, *cururu* kurbağasının uyandırdığı korkunun, tiksintinin tamamen geçtiğinin de farkındaydım. Sanki iki yüzyıldır dost gibiydik.

“Ya kabul edersem?”

“Kabul edeceksin.”

“Ne yapmam gerekiyor?”

“Sen mi? Hiç. Her şeyi ben yapacağım. Sana tek düşün, çok kararlı ve çok cesur davranıp göğsüne girmeme izin vermen.”

Adeta ayaklarımdan elektrik çarpmış gibi tepeden tırnağa ürperdim.

“Ağzımdan mı gireceksiniz?”

“Hayır, budala seni. Zaten istesem de sığmam ki.”

“Öyleyse nasıl olacak?”

“Sen gözlerini kapayacaksın, ben göğsüne uzanıp yavaş yavaş içeri süzüleceğim.”

“Acıtmaz mı?”

“Hiç acımayacak. Gözlerine derin bir uyku indireceğim.”

Korkumla mücadele halindeydim. Soğuk, kaygan karnını tenimde hisseder gibiydim. Adam aklımdan geçenleri yine sezmişti.

“Elini ver bana.”

Soğuk terler dökerek söyleneni yaptım.

“Bak, benim elim de yumuşacık.”

Bir mucizeydi bu. Kurbağanın eli büyümüş, benimki kadar olmuştu. Dostluk ve şefkat dolu bir sıcaklığı vardı.

“Gördün mü?”

Parmaklarımı avucunda gezdirdim. Şaşırıp kalmıştım.

“Yoksa siz de piyano çalışıyor musunuz?”

Neşeyle güldü.

“Neden sordun?”

“Çünkü avucunuz nasırsız, pamuk gibi. Benimkiler de öyle, ağaca tırmanmak, parmakları berelemek, hatta eklemleri çıtlatmak bile yok. Hepsi yasak, sırf piyanom aksamasın diye.”

Umutsuzlukla iç çektim.

“Gördün mü bak, bana ihtiyacın var.”

“Ya günün birinde piyanoyu bırakırsam?”

“Müzikten bu kadar mı nefret ediyorsun?”

“Konu müziği sevmemek değil. Benim derdim, ömrümü şu tuşların başında geçirmek. Sonu gelmeyen alıştırmalar, in çık, in çık bitmeyen gamlar.”

O an, bir şey hatırladım.

“Biliyor musunuz Bay Adam, kromatik gam çalmayı çok severim ben.”

“Biliyorum Bay Zezé.”

Artık sizli bizli konuşamayacak kadar içli dışlı olduğumuzu o an anladım...

Aynı anda gülmeye başladık.

“Piyano derslerini bırakmama yardım edecek misin?”

“Orada dur, Zezé. Bunu garanti edemem. Belki bunalmadan devam etmenin bir yolu bulunur.”

“Bu da bir kârdır.”

Aşağıdan ısrarla bakıyordu yüzüme. Saatlerin uçup gittiğini hatırlatmak ister gibi kolundaki saate bir göz attı.

Duraksamanın bir anlamı kalmamıştı. Piyanoda canım sıkılmayacakmış, bu bile kararı hızlandırmaya sebepti.

“Ne yapmam gerekiyor?”

“Pijama üstünün düğmelerini aç ve sakın korkma.”

“Korkmayacağım.”

“Şimdi bana yardım et bakalım. Çarşafın ucunu yere sarkıtıp beni yukarı çek.”

Söylediği gibi yaptım. Adam’la şimdi burun burundaydık. Işıқта yakından bakınca gözleri, göğün masmavi olduğu zamanlardaki rengindeydi. Eskisi kadar çirkin, sevimsiz gelmiyordu.

“Senden tek isteğim bana doğruyu söylemen. Canım yanacak mı?”

“Kesinlikle hayır.”

“Yüreğimi yemeyeceksin, değil mi?”

“Yemesine yiyeceğim, ama usulcacık, tut ki bir bulutu çiğnermişim gibi.”

“Ya günün birinde babam kalbimin bir röntgenini çektirirse?”

“Hiçbir şey göremezler çünkü zamanla, eski yüreğinin şeklini alacağım.”

“Her şeyi görmek istiyorum.”

“Uyumayı tercih etmez misin?”

“Hayır. Sırtımı duvara yaslayacağım, hafif eğilip seyredeceğim.”

“Öyleyse nefis bir müzik dinleteyim sana.”

“Ben seçebilir miyim?”

“Buyur.”

“Schubert’in ‘Serenad’ını, bir de Schumann’ın ‘Düşler’ini dinlemek isterim.”

“Piyanoyla mı?”

“Evet.”

Adam elini saçlarımda gezdirdi, gülümsedi.

“Zezé! Zezé! Haydi, itiraf et, piyanodan o kadar da nefret etmiyorsun.”

“Hoşuma gittiği oluyor.”

“Başlayalım mı?”

“Başlayalım.”

Kulağı okşayan bir müzik başladı. Adam göğsüme uzandı. Her şey rüzgâr gibi hafif, yumuşaktı.

“Görüşmek üzere.”

Ağzını göğsüme bastırıldığını, içeri girmeye başladığını gördüm. Adam beni kandırmamıştı. Canım hiç yanmıyor, her şey büyük hızla olup bitiyordu. Az sonra, etime gömülen minicik ayaklarından başka görünen bir yeri

kalmamıştı. Elimle yattığı yeri yokladım, dümdüzdü. Buna karşılık yüreğim kaygıyla çırpınıyordu. Biraz bekledim, sonra dayanamadım.

“Adam, orada mısın?”

Sesi şimdi çok daha boğuk geliyordu.

“Buradayım Zezé.”

“Yüreğimi yedin bitirdin mi?”

“Hâlâ yiyorum. Ama ağzım doluyken konuşamam ki. Bekle biraz.”

Parmaklarımla sayarak bekledim. Muhteşem olacaktı. Herkes gibi bir kalbimin olmadığını, hele yerinde bu kadar dost canlısı bir *cururu* kurbağası olduğunu kimse tahmin edemezdi.

“Bitti mi?”

“Bitti. Nefisti. Haydi, artık yatıp uyumalısın. Yarın, yeni bir gün olacak.”

Mutluluk içinde, güzelce gerindim. Göğsümü ve tıkr tıkr çarpan kurbağamı ısıtmak için yorganı tasasızca üzerime çektim.

Derken aklıma bir şey geldi, yatakta dikilip oturdum.

“Ne oldu Zezé?”

“Ne olacak, ışığı söndürmeyi unuttun. Bu benim bildiğimden farklı.”

“Nasıl yapacağını öğreteyim sana. Yanaklarını iyice şişirip üfle.”

Söylediğini yapınca odam yine kapkaranlık oldu. Giderek uyku bastırıyor, gözkapaklarım ağırlaşıyordu. Gü-lümsüyordum.

“Adam, uyudun mu?”

“Hayır, neden?”

“Her şey için teşekkür ederim. Bana her zaman Zezé diyebilirsin. Günün birinde büyüdüğüm zaman bile. Evet, olabilir, hoşuma gidiyor. Tamam mı?”

Ses uzaktan, çok uzaktan geliyor, zar zor duyuluyordu.

“Uyu oğlum, uyu. Uyu, çünkü çocukluğun tadı bambaşka.”

Şeker Portakalı'nın sevimli küçük kahramanı Zezé, yine karşınızda. Gözlerinin içi yine ıslıl ıslıl, yüreği yine sevgi dolu. Bununla birlikte büyümek, ona yeni hüznler getirmiş. Dahası, küçüklüğündeki şeker portakalı fidanı da yok artık. Zezé'yi zengin ve kuralcı bir aile evlat edinmiştir. Bu sayede kardeşlerine göre çok daha iyi maddi olanaklara kavuşmuş, ancak sevdiklerinden uzak kalmıştır. Sevgisizlikle başa çıkabilmesini sağlayan birkaç arkadaşı vardır: evdeki aşçıları Dadada, okuldaki öğretmenlerinden Fayolle, yüreğine sokulup yerleşen, her ihtiyacı olduğunda ona cesaret veren bir kurbağa ve bir filmde görüp gerçek babasının yerine koyduğu ünlü Fransız şarkıcı Maurice Chevalier. Çok parlak bir öğrencidir Zezé. Şimdi ergenlik döneminde; sinirlidir, huysuzdur. Üstelik sıırsıklam aşığıdır.

Şeker Portakalı'nın devamı olan *Güneşi Uyandıralım* Zezé'nin serüvenlerinin sonu değil. Delikanlı olarak *Delifişek'te* bir kez daha karşımıza çıkacak.

#brezilyaedebiyatı #hayaliarkadaş #babalık #aile #büyümek #evlatlık #dostluk

 can

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN: 978-975-07-3907-1

9 789750 739071